

„עשה למען יחיה!“

עתה, לאחר שראינו כיצד השפיעו על יחיה מספר מלים בלתי מחושבות מפי מפקד הכיתה שלו, נדון את המ"כ עצמו. גם לפרשה זו צדדים שונים. קודם כל שגה המ"כ כמדריך (מבחינה דידקטית ופדגוגית). למרות שלדעתו לא דייק יחיה בתשובתו היה עליו לעודד אותו. לו היה אומר, למשל, בתגובה לדבריו של יחיה: האות — „זה שצריכים כולם לבוא ביחד“ — נכון! אך איך קוראים לאות הזה? — כי אז יתכן מאד שיחיה היה נזכר בעצמו במונח „כנוס“, והכל היה בא על מקומו בשלום. אולם, כאמור, ענה המ"כ ליחיה: „לא נכון!“ — תחת שידע כי עליו להתאים את אורח ההדרכה שלו לרמת פיקודיו.

אלינא באפכם. אין הדברים אמורים חלילה בהורדת הרמה של האימונים או ההרכבה. הכנה היא, להתאמת אורח ההדרכה בלבד. זאת ועוד: כדאי להזכר בענין זה בכללים צבאיים ישנים בדבר דבקות במטרה, מאמץ עיקרי וכדומה.

כדי להבהיר דברים אלה הבה ונחזור אל יחיה והמ"כ שלו. אם לא ידעתם זאת עד עתה, רישמו נא לפניכם: שניהם אנשי מילואים. פירושו של דבר שהמקרה המתואר לעיל אירע בתקופת השירות הפעיל של יחידתם, בעת שהמ"כ ניסה בנאמנות רבה לדחוס כך וכך פרקי אימון במשך כך וכך ימי שירות, שהיחס המספרי ביניהם (מוטב כי לא נזכיר יחס מספרי זה! אפילו איינשטין המנחם היה נדהם נוכח להטוט מתמטי כזה!) אינו לטובת המ"כ עליו הוטל להגיע עם כיתתו להישגים רציניים תוך תקופה קצרה מאוד יחסית. והנה נראה כי דוקא משום כך היה עליו להבהיר לעצמו מה הן מטרותיו העיקריות ולדבוק בהן.

במקרה שלפנינו היו אלה:

א. הפיכתו של הטוראי יחיה ללוחם;

ב. תרגולו של יחיה בטכניקה של צורות קרב שונות במסגרות טקטיות מסוימות.

כל השאר, כולל שינון מונחים מוסכמים ושיפור הלשון העברית לעולים חדשים, הגם דברים חשובים כשלעצמם, אך לעומת שתי המשימות הנזכרות — הגם רק בבחינת מטרות משנה.

אם מסכימים הנכם שהעיקר הוא שיחיה ידע מה לבצע, כיצד ולמה — ונכל לותר בשעת הדחק על ה„טרמינולוגיה“. יתר על כן, ההסברה המלולית חייבת להנחן בלשונו של יחיה, והמ"כ יכול, אפוא, לקבל את התשובה שלו — „צריכים כולם לבוא ביחד“ — כמניחה את הדעת.

* * *

אין לתלות את הקולר רק במפקד כיתתו של יחיה. גשגשו בקצינים מספר שבזכוו שעות רבות מזמנם (וזמנו של הצבא, ליתר דיוק) כדי לחפש שגיאות כתיב ותחביר בעבודה ארעית (מקרא למרשמים) שבוצעה ע"י מפקדה מסוימת — לצורך תדרוכו של המ"כ של יחיה ומדריכיהם אחרים. חטטנות בל-שנית זו היתה מיותרת לחלוטין. נראה כי מתוך צורך של הקצינים שלו לעיסוק אינטלקטואלי באה החיבה לחיטוט

מפקד הכיתה סיכם את השעור. הוא חזר לאט מלולית על כל המבנים של הכיתה (התבניות — כפי שהענין נקרא עתה), אשר קודם לכן לימד אותם לאנשיו „דרך הרגלים“. לאחר דקות ספורות הגיע לפרק אותות-השדה.

— „מה זה?“ — שאל המ"כ, כשהוא מציג את מסוים.

יחיה הצביע.

— „כן, דבר.“

— „זה שצריכים לבוא כולם ביחד.“

— „לא נכון!“

פניו של יחיה הביעו הפתעה ואכזבה כאחד. אולם מיד נצטיירו בהם השאלה והמרי.

— „אז מה זה?“

— „זה היה „כנוס“.“

אם תרצו — הרי לכם היסוד למהדורה חדשה של „ילקוט הכובעים“, שתופיע בעוד עשרים שנה. אולם בינתיים כדאי לנחן במקרה זה ולבחון אותו מכל צדדיו; שכן לקוח הוא מהמציאות של ימים אלה, ואין ספק שהנו רק אחד ממקרים דומים רבים.

הבה נראה כיצד השפיעו דבריו של המפקד, במקרה זה, על יחיה.

יחיה הוא בחור שאין לזלזל ברמת האינטלגנציה שלו (אל נא תחליפו את הדברים עם שליטתו בלשון העברית או רמת השכלתו הכללית). הוא לא יודע עדין את השפה על בוריה, אולם הוא זכר היטב את משמעותו של אות השדה הנזכר. יותר מזה — הוא נפגע מן הדחיה הגסה של המ"כ: „לא נכון!“ — והרהר: הרי זה אותו דבר!

מכאן ואילך קשה לנו להוסיף ולעקוב אחר הלך מחשבותיו של יחיה. יתכן שהוא מסיק: המ"כ רוצה ל„דפוק“ אותי. מה שאני אומר זה אצלו לא נכון אפילו אם הוא אומר אותו דבר. אפשרות אחרת היא שיחיה התלית כי מ"כ זה הגו סתם פטפטן שבעצמו אינו יודע מה נכון ומה אינו נכון.

כך או כך — נתערער אמונו של יחיה במפקד הכיתה שלו. קיימת אמנם גם אפשרות נוספת — אם נניח שיחיה הוא טיפוס המקבל את הדברים בצורה עניינית יותר (ואישית פחות) — והוא, שיחיה יקבל את הדין כי טעה. היה עליו לומר „כנוס“ אך הוא לא זכר את הביטוי (שאינו לא הסביר לו את קרבתו הלשונית ל„כינוס“).

נראה כי מקרה זה בו קיבל יחיה את הדין. והשתכנע כי אכן טעה — הוא מסוכן יותר: יחיה קיווה להוכיח למ"כ כי קלט את שלמד וכי הדברים ששמרו בזכרונו; היתה לו אמביציה: הוא רצה להיות חייל טוב; הוא ציפה לשבח — אך טעה. הוא „נוצח“. אך מה חושב יחיה „המנוצח“?

כ„מנוצח“ הוא חושב: נכון, לא זכרתי את המלה הזאת. אני לא יודע עברית. לא אוכל להיות חייל טוב עד אשר אלמד את כל המלים הקשות האלה. גם אם רצתי כל הזמן בשדה ולא טעיתי אף פעם בביצוע זה לא מספיק בשביל להיות חייל טוב. צריך לדעת את כל המלים המשגעות האלו, לעזאזל! לא כדאי לעשות מאמצים בצבא...

הבלשני — ודבקה גם כמ"כ של יחיה, וגם בו נתעורר החשק להלעיט את חנינו במלים קשות ככל האפשר... כדאי אולי להוסיף בענין זה כי הגם שצה"ל הוא צבא בעל מסורת קצרה ביחס לצבאות רבים אחרים, כבר מהלכת בו המסורת הנאה למדי על אותו מסתורי במסביל המשנה פעמיים בשבוע את כל המונחים, ושכל הנריאציות של הבדיחה הוא נשאר משום-מה תמיד סגן-אלוף, מספרים שאחד התעלולים האחרונים שלו, הוא המרת המונח "כיסוי" בתכסית". זה בטח בשביל יחיה, שיהיה לו יותר קל ללמוד סופר...

עם סיום תקופת האימונים של יחיה וחבריו נערכה מסיבת סיום. תזמורת ניגנה יצירות קלאסיות; אמן "רציני" קרא קטע מ"המלט" לשייקספיר ועוד משהו על העיר משמשל עם המון מלים באידיש. יחיה וחבריו לא הבינו, לא נהנו והפריעו לאמנים. מפקד היחידה נבוך והתנצל בפני אנשי התרבות. כאשר הרהיב מישו עוז בנפשו ושאל את המפקד לאחר המסיבה: "דחילק, זה בשביל החברה, זה?" — השיב הלה בנעימת חשיבות: "אתה מבין, צריך להעלות את הרמה..." "צריך להעלות את הרמה" — מושכל ראשון הוא. ודאי איש לא יסען להורדת הרמה; כאשר המדובר הוא בשטח התרבות והחינוך. אולם כמו ביחס לכל אמרת כנף מחוכמת, שקנתה לה מהלכים, מן הראוי לבדוק את מידת התאמתם של הדברים לנסיבות ולתנאים.

מהו ייעודה של מסיבת סיום בתום תקופת אימונים? אין ספק שהיא נועדה בראש וראשונה למתן סורקן לטוראים לאחר תקופת ה"שפשוף"; להפיג מתח שנוצר; לגבש וללטש סופית את ההוי שנתרקם בימי האימונים ועוד כיו"ב.

ודאי, בתור קצין אחראי עליך לצנור את הדברים מראש, כדי שהמסיבה לא תיהפך לחיגנת הוללות. אולם אסור לך לשכות כי המסיבה נועדה ליחיה, וחיבת להתאים לרוחו ולתפישתו. ואת אלה אין "מעלים" בכתיבתה, אלא בהתמדה ובהתאמה. המסיבה לא תשיג שום מטרה אם תאכזף על יחיה את... המלט של שקספיר.

ובהודמנות זו, משהו על ה"דפים הקרביים". אפשר היה לקוות כי קציני התרבות המתכרים "רף קרבי" שמסרתו לדבר אל לבו של החייל, יתאימו את דבריהם כך שיוכלו לשמש זריקת עזרוד אחרונה לפני הקרב, שתחדור לנפשו של הלוחם. אולם קחו נא "דף" כזה לידכם. איזה סגנון! מסתבר שקרתה למחבר תקלה קלה, כשעת כתיבה היה עליו לחשוב על יחיה — אולם הוא הרהר באבא קובנר...

לעומת קציני-המטה הבלשנים, ממציא המלים ה"משגעות". מפקד היחידה "המעלה ליחיה את הרמה התרבותית" וקצין התרבות המשתעשע בתחרות עם אבא קובנר, והמ"כ המשתדל לדמות להם, — לעומת אלה מעודדת העובדה כי אלה הם רק מיעוט. צה"ל בכללותו, בשטחים החיוניים ביותר לצבא, אינו נוהג כמותם. מעידים על כך, החידושים בהלכות טקסיות, אמצעי הלחימה ושיטותיה המותאמים לצרכים ולנסיבות, לאור התנאים של היום והמצאות העשויה לפקוד אותנו מחר.

אך, לא יויק" אם תוקדש השומת לכ גם לפרטים הקטנים שצוינו ברשימה זו.

איך יתגבר חייל על הפחד — סוף מעמ 68

זה שבמקרה ונתגלו מעשי זנעה של הנאצים כלפי האוכלוסיה הרוסית — היו מביאים יחידות שלמות למקומות בהם בוצעו, כדי להראות להם את הנעשה ועל-מנת לעורר בהם את רגש השנאה לאויב.

ג) כבוד-עצמי — שהוא הגורם השלישי בחשי-בותו לפי דעתו המסייע להתגבר על הפחד. אמנם, יתכן וקצת מאוחר הוא ללמד גבר בגיל-צבא את פרושו של המושג כבוד-עצמי; אבל מפקד טוב תייב לעודד את ההרגשה הזו ולטפח אותה בקרב חייליו.

גבריאלי משה, סגן

מון, בטחון-עצמי — שהוא היפוכה של הרגשת-פחד. אין לשער שחייל השולט היטב על נשקו, מאמין בו ויודע את מקומו בתוך מערכת-הקרב ימצא זמן להר-הורים כגון: "עוד שניה ואני מת" — כפי שכותב בעל המאמר.

ב) הכרת הכרת-המלחמה, המשולבת לעתים ב-רגש שנאה לאויב היא גורם חשוב שני במעלה.

רגש זה הנו לעתים רגש חזק יותר מהרגשת הפחד. ברצוני להזכיר שבצבא-האדום, במלחמת ה-עולם השנייה, לאחר חדשים רבים של נסיגה, דאגו המפקדים לחזק את המורל של החיילים גם על ידי